

April-september 2025

Under perioden april till september 2025 har situationen i Gammalsvenskby/Zmiivka successivt försämrats. Byn har utsatts för dagliga attacker med artilleri, drönare och brandbomber. Alla större byggnader är bortsprängda eller utbrända. Många bostadshus och uthus har också förstörts och brunnit ned. Byn är isolerad och det är svårt att röra sig i eller nå fram, då ryska armén fortsätter sprida massor av personminor på vägar och i korsningar, av typen fjärilsminor. Byn är till största delen ödelagd.

Antalet civila kvar i byn har minskat snabbt. I april beräknades cirka tjugo personer fortfarande vara kvar, men i mitten av september endast fyra. En av de kvarvarande männen avled i augusti, men hans kropp har ännu inte kunnat hämtas. Andri Hoas skadade foten och flydde från byn till fots den 11 september och fördes till sjukhus.

De som valt att stanna har tvingats till mycket svåra förhållanden utan kontakt med omvärlden och de samlar regnvatten för att överleva. Även i omkringliggande byar har situationen blivit alltmer kritisk. Ryska drönare når längre och slår ut infrastruktur, bombar civila mål och försvårar vardagen för internflyktingar, som redan tvingats fly från sina tidigare hem. Viss evakuering har påbörjats av byn Novoraisk, där många från Gammalsvenskby bosatt sig. Flera civila har skadats eller dödats där de senaste månaderna. En av de mördade där, var en man från Gammalsvenskby.

Gammalsvesnkby är ödelagd av rysk terrorbombning. Över 20 civila bybor har dödats.

Den 9 september körde en bil med humanitär hjälp, på väg till kommunstaden Beryslav, på en mina och blev stående. När polisen skulle undsätta chaufförerna, besköts de av ryska armén och en av polismännen dödades. Så säkerhetsläget i hela området är mycket farligt på grund av Rysslands terrorbombningar.

Det är oerhört viktigt att fortsätta stötta befolkningen från byn, varav många, omkring 900 personer finns kvar i närområdet, spridda i olika byar samt staden Kryvyv Rih. Under perioden har många insatser gjorts.

Den 24 april skrevs ett Memorandum of Understanding på mellan Sverige och den ukrainska Beryslav kommun (där Gammalsvenskby ingår) samt Cherson län. Avtalet skrevs på i en ceremoni i Kyiv, där Sveriges utrikeshandelsminister Benjamin Douza tillsammans med Chersons guvernör Olexandr Prokudin och Berislavs borgmästare Olexandr Alchiev skrev på. Sofia Hoas, föreningen Svenskbyborna var också på plats, då föreningen också är en del i samarbetet.

Avtalet markerar ett långsiktigt engagemang från svensk sida med stöd till Gammalsvenskby och syftet är att främja samarbete och stärka de historiska och kulturella banden mellan Sverige och Gammalsvenskby/Zmiivka. Det inkluderar humanitärt stöd till civilbefolkningen som drabbats av Rysslands krig och ha särskilt fokus på barnens behov. Och när det är möjligt att bistå med återuppbyggnad och bevarande av byns kulturarv genom restaurering av historiska byggnader, kyrkor och kulturcenter samt utveckla byns framtid genom att stimulera återflyttning och etablering för byborna och skapa möjligheter för Gammalsvenskby att bli en attraktiv turistdestination.

Memorandum of Understanding skrivs på i Kyiv.

Under perioden sept 2024-sept har Gotlands Museum drivit projektet "Gammalsvenskbys kulturarv i Ukraina" finansierat av Sveriges Regeringskansli, genom UD. Projektet är under avslutning, då den sökta programperioden är slut. Projektet görs i samarbete med Föreningen Svenskbyborna.

I juni ordnade projektet ett sommarläger på Gotland för ungdomar från Gammalsvenskby, som idag lever som internflyktingar, så att de kunde få en paus från livet i krigets frontzon. Barnen fick vila och besöka Stora Karlsö, paddla kanot, prova gutniska lekar mm. En viktig återhämtning och en viktig del blev den sociala samvaron. Hemma är de idag utspridda på olika håll och går i online-skola, så kanske var det viktigaste att få umgås med varandra på en trygg plats.

Projektet har också bistått med akut nödhjälp och levererat under vintern träbriketter till 200 hushåll och mediciner till vårdcentralen. I samarbete med Föreningen Svenskbyborna och Swedish rescuers levererades också en brandbil, en ambulans, en transportbil och nu i augusti en polisbil till Beryslavs kommun.

Projektet håller också på att slutföra en kulturmiljöplan för Gammalsvenskby, syftet är att skapa framtidstro och planera för byns återuppbyggnad med kulturarvet i fokus. Planen innehåller bland annat befolkningen och byns historia, beskrivning av kulturmiljön, tankar från byborna samt framtida återuppbyggnads- och etableringsmöjligheter. Planen blir klar senast den 30 oktober. Peter Knutas och Sofia Hoas har varit projektledare på deltid.

Ungdomarna från Gammalsvenskby på sommarläger på Gotland i juni 2025.

En polisbil levererades till Beryslav i augusti.

Under Almedalsveckan deltog Föreningen Svenskbyborna i den ukrainska hubben, med en miniutställning om Gammalsvenskby, om historik och nuläge i byn. Olexander Alchiev, chef för den militära administration för Beryslav/Gammalsvenskby samt Roman Mykhaltssov, grundare av The heritage and Revival fund of Gammalsvenskby samt soldat vid fronten var inbjudna som gäster. De hade bland annat en dragning för beredskapsanställda i region Gotland. Flera seminarier kring Gammalsvenskby ordnades, som ICLDs "How do we defend democracy?", Refugee hopes "hjälp och hopp i Gammalsvenskby" med föreningen Svenskbyborna och Klinte volontärs "Hållbara kommunala partnerskap". Ordförande Sofia Hoas pratade också om Gammalsvenskby på stora scenen under manifestationen "Ryssland ut ur Ukraina".

Efter ett seminarium om samarbete kommun och NGOs vid Svenskbybornas utställning i ukrainska hubben. Peter Knutas/Gotlands Museum/svenskbyborna, Roman Mykhaltssov Revival fund of Gammalsvenskby, Iryna, tolk, Olexandr Alchiev chef Beryslavs militära administration, Sofia Hoas föreningen Svenskbyborna/Gotlands Museum och Lars Thomsson Region Gotland. Alla djupt engagerade i Gammalsvenskby.

Föreningen Svenskbyborna har fortsatt sina omfattande hjälpinsatser. De flesta insatserna görs nu i samarbete med Swedish rescuers. Henrik Larsson har varit insatsplanerare. Mottagarorganisationerna på plats är främst Beryslavs kommun, The Heritage and Revival fund of Gammalsvenskby samt församlingarna. Föreningen har sedan maj gjort flera insatser, varav tre nödhjälpresor från Sverige till Ukraina. De har tillsammans levererat flera fordon, flera fullastade transportbilar med skänkta cyklar, äldre vårdsutrustning, hygienartiklar, mediciner och sterilt operationsmaterial. Särskilt kan nämnas en last med mediciner, donerade av ett läkemedelsföretag, värda 800 000 SEK och operationsmaterial till ett värde av 3 miljoner.

Allt föreningen kör ner är behovsanpassat. Beryslav och Revival fund behövde EcoFlows (batterier) och elverk, som föreningen köpte in och kunde leverera i samarbete med PowerUp Ukraine. Barn och ungdomar har erhållit särskilt stöd genom utdelning av skolmaterial inför höstterminen, en kampanj som initierades av Direct Ukraine. Vidare har stöd levererats till de bybor som tjänstgör vid fronten, bland annat i form av fordon, hygienartiklar, sovsäckar och datorer.

Utdelning av skolkit till barnen. Ivan Kvitka är präst och en av nyckelpersonerna, som håller ihop internflyktingarna i Kryvyi Rih.

Region Gotland och Beryslav kommun har fått beviljat ett nytt demokratiprojekt, finansierat av ICLD. Det är ett kommunalt partnerskap med fokus på medborgardialog och hur man ska få invånarna, särskilt de yngre att återvända till kommunen Beryslav respektive hur man kan få unga att återvända till Gotland. Peter Knutas är anställd som projektsamordnare på deltid. Beryslav kommer på besök till Gotland i höst. Och i november hålls en ICLD-konferens om demokratisk resiliens med deltagare från Gotland och Beryslav.

I maj gjorde TV4s Johan Nordborg en reportageserie om Gammalsvenskby i Beryslav med bland annat nödhjälpsarbetet, arbetet i frontzonen och om hur Gammalsvenskbys invånare räddade den svenska flaggan, skänkt av Kungaparet vid deras besök i byn 2008, under den ryska ockupationen av byn 2022. Mycket bra dokumentation om människorna.

Byäldsten/borgmästaren Mykola Kurivchak i blått tillsammans med några av Gammalsvenskbys internflyktingar.

Den 23 september kommer Sofia Hoas att hålla en föreläsning på armémuseum i Stockholm, om Gammalsvenskby i frontzonen, i samband med att utställningen Korsvägar Sverige-Ukraina avslutas.

Följ gärna våra uppdateringar om läget i Gammalsvenskby på www.svenskbyborna.com samt facebook Svenskbyborna.

Byborna tackar så mycket för stöd och att ni tänker på dem. Det gör stor skillnad för att orka modet upp och ha rfamtidstro.

Tillsammans är vi starka!
Slava ukraini!

Sofia Hoas
Ordförande Föreningen Svenskbyborna